

הקוף

כנראה שקיבלתי את העונש הסופי. בינתיים אני חי. כך זה נראה. אני רואה ושומע: איני צריך להוכיח זאת לעצמי, ואין ספק שזה אומר משהו. תיכף אתן עדות לכך שאני אכן רואה ושומע. הנה: שמעתי קול אומר באנגלית שהראש שלי דווקא עלול להתגלות קשה והמוח – יבש (ברור שהדובר ניסח זאת קצת אחרת); וראיתי שמי שאמר את זה לא היה הבחור שישב מולי. הפה שלו לא זז כשנאמרו המלים האלה. זה היה מישהו מהאחרים, מאלה שהיו מאחורי ומשני צדי, ואותם לא יכולתי לראות. שמעתי אותם מדברים.

אני מצוי במצב שראוי לקוף. או לנידון. לוח עץ עגול עם חור באמצע סוגר על הצוואר ואיני יכול לסובב את הראש. הלוח הזה, שמנקודת מבט אחרת הוא בעצם שולחן, עומד על ארבע רגליים. שאר הגוף מהצוואר ומטה מקופל מתחתיו. אני מניח ככה, אני לא מרגיש אותו מקופל שם. הגפיים רדומים ואני לא יכול להזיזם, אם כי מדי פעם אני מרגיש בהם סימני חיים, תזוזות לא מכוונות, דברים כאלה.

כשזה שיושב מולי מביט בי יש רק ציפייה בעיניו. שיערו ושפמו בהירים. הוא לא מוכר לי משום מקום. נדמה לי שהוא מתנשף, אולי בגלל החום. אני מעריך ששלושה או ארבעה אנשים יושבים סביב השולחן. צליל השפה שלהם נשמע לי מוכר באופן מאוד כללי, משהו אירופי, אבל אני לא מבין אלא מלים בודדות ומפוזרות שלא מצטרפות לאמירה ברורה. הכל מוצף אור חזק ומאחורי ראשו של זה שמולי אני רואה גבעות ג'ונגל נמוכות. בשדה הראייה שלי עבר מתישהו בחור שחור במדים של מלצר ואחריו עוד אחד. אנחנו באפריקה, אם כך. האמנם? למה לא; שיהיה אפריקה. זה לא בלתי הגיוני. אפריקה היא מקום שהורגים בו. כלומר, לא רק באפריקה הורגים, אבל נדמה שביבשת הזאת זה בא ביתר קלות, אפילו בטבעיות מסוימת, אפשר לומר, כמובן בלי כוונה לפגוע באף עם או לאום.

ברגע מסוים זה שמולי מרים את מבטו ועיניו מרוכזות בדבר מה שנמצא מעל ראשי. אני מנחש שמהו הולך לקרות. הוא מדליק לעצמו סיגריה. אולי בגלל המתח. אני שומע מעלי כחכוח של מישהו. אחרי זה באה דפיקה בראש, ואחריה, בהפרשים קצובים, דפיקה שנייה וגם שלישית, לא כל כך חזקות. לא יכולתי לראות שזה פטיש עץ עם ראש שטוח. זה השפיע עלי, לא אטען שלא. בעיקר ההפתעה. שמעתי מין ציפצוף באוזניים, העפעפיים נפערו עם הדפיקה הראשונה ואחר כך התעייפו ונשמטו קצת. מוזר כמה מהר מתרגלים לזה: בדפיקה השלישית כבר אבדה לי כל תחושה של הפתעה או פליאה.

זה שמולי הביט בי בריכוז כשהתחילו הדפיקות, ובסיומן טילטל את ראשו אל האחרים ואמר: לא, הוא מזיז את העיניים. זה לא עובד. את זה הוא אמר באנגלית והבנתי.

הוחלפו מלים סביב ואז מישהו אחר, מישהו שלא יכולתי לראות, תפס את הפטיש והחבטות התחדשו. הוא התחיל במורד הפדחת ואחרי שתיים הססניות הייתה מכה חזקה מלמעלה ומיד עוד אחת. השתיים האלה גרמו ליובש מוזר בגרון ולמסך של ענני ערפל שטשטשו את הבחור מולי שבחן אותי. הוא נראה ספקן. מישהו אמר, נו.

אני מתחיל להבין שהאנשים האלה סביבי מתכוונים לגרום נזק. לכך נועדו הדפיקות. איזו סיבה אחרת יש לדפוק למישהו על הראש. ואם לא לגרום נזק של ממש, לפחות להעביר מסר. הם כנראה יודעים שבלי גרימת נזק קשה להעביר מסרים. בלי גרימת נזק זה לא יעבוד, הצד השני לא יבין. ולא פעם, כלומר לפעמים, כשמישהו רוצה להעביר מסר, זה עלול לרמוז שהוא מחפש צדק; הוא רוצה "לעשות" איזשהו צדק. וצדק, כך טוענים, צריך להיראות, להיות מורגש. מישהו צריך להרגיש אותו, את הצדק. הפעם זה אני. זה סביר. קורה שצריך פתאום לתת את הדין.

ועדיין אני נמנע מלקפוץ למסקנות קיצוניות בקשר למה שקורה כאן. אין בפניי מספיק חומר ראיות כדי לקפוץ למסקנות קיצוניות. אם הייתי טיפוס שנוטה למסקנות כאלה, הייתי ודאי נתפס למחשבה שמנסים כאן להוציא אותי להורג. כלומר, שזו מטרת המכות האלה. אבל לא אסיק מסקנה שכזאת אך ורק על סמך כמה מכות בראש, מכות שאפילו לא עוצרות לך את המחשבות שאתה חושב עליהן אלא מעוררות אותן. אנשים מחטיפים אחד

לשני בראש. זה קורה. מחטיפים, ואחר כך מפסיקים, ממשיכים הלאה, אפילו מתפייסים. קורים מצבים כאלה. אלא שבנסיבות רגילות אנשים מחטיפים בראש בעיקר כשהם כועסים על מישהו עד כדי איבוד החשובה שבתכונות – השליטה העצמית. והאנשים סביבי, לא נראה לי שהם כועסים במיוחד או שאיבדו את השליטה העצמית. אני מתרשם שהם מצויים בעיצומו של טקס כלשהו, טקס שקשור בי.

בסדר. נניח שאלה פני הדברים. אבל מה ההיגיון להוציא להורג אדם כמוני. למה שיהיו למישהו הכוח והרצון לעשות זאת. לרוב יש סיבה לדברים כאלה. ויש אנשים רציניים המוסמכים לקבוע מהי סיבה, את זה אני זוכר. לא סתם מחזיקים אדם במצב כל כך לא נעים. אם יש סיבה ייתכן שהיא איזשהו מעשה רע שעשיתי – רע כל כך שאין לי עוד מקום על פני האדמה. ייתכן גם, כמובן, שהסיבה הפוכה: שנמנעתי ממעשה רע כלשהו. ואז יוצא שאני קורבן של איזשהו אי-צדק. השד יודע. עם מידע מועט כל כך כמעט שאין ממשות לדמות שאני מייצג.

בינתיים מחכים. היושבים סביב השולחן כנראה הבינו שלפתוח ראש במכה זה לא כל כך קל כמו שאולי נהוג לחשוב, והם לוגמים משקה, מעשנים ומשוחחים. אני מביט סביב ככל שאפשר לסובב את הראש בלי עזרה מהצוואר.

יש כל מיני אפשרויות, ומכיוון שההפוגה נמשכת פורחות להן ההשערות. סביר שלכל זה קדמה תקופת מאסר, אבל אין לי זכרונות ברורים ממנה. אני מנסה לשחזר אישיות כלשהי, דמות עם נפח אנושי; זה חיוני כדי ללמוד דבר מה באשר לסיבה ולנסיבות. שתי המכות האחרונות העירו אצלי רק רגשי אשמה, זה הכל; אולי אשמה על המעשה שעשיתי. זה יותר טוב מכלום: על רגש אשמה אפשר לבסס דמות שלמה אם אין משהו יותר טוב. והנה מגיחה גם ספקנות כלשהי, ספקנות גולמית מהסוג שיש גם לחיות ואולי אפילו לשתילים, ספקנות שלא מבהירה כלום. ובכל זאת היא מטילה צל של אי-אמינות על אפשרות הישיבה בכלא. לא, זה היה משהו אחר. מה לי ולכלא. ייתכן שמקום מושבי לא היה בית סוהר אלא בניין סגור אחר,

סגור אך לא נעול, בית משרדים, נניח. אז לא אסיר, אבל אולי פקיד הייתי. אפשר בקלות להתבלבל בין הדברים האלה כשההכרה לא במיטבה.

אם אלה הזכרונות היחידים שהצלחתי לגבש – כלא, או עבודה משרדית כלשהי – ייתכן שיש נחמה בגורל שצפוי לי. רגע, רגע אחד בבקשה, משהו מתפענח: הייתי ראש מדור כוח-אדם. נדמה לי. פקיד, אבל לא סתם פקיד. מעין פקיד ראשי. כתם הזיכרון הזה מוצא לו הד: משהו כאן מתבהר, עולה תחושת הזדהות שאולי רק זיכרון אמיתי יכול לעורר. נניח. כן, ראש מדור כוח-אדם. מקובל עלי. בהחלט מצלצל מוכר. זה מה שהיה. זה גם יכול להסביר את מצבי: בתור ראש מדור כוח אדם זה בלתי נמנע שפיתרתי אנשים – זה בא עם התפקיד – ובגלל זה אני כאן, בעונש, מחכה שזרים יפצחו את גולגלתי בעודי חי ויאכלו את מוחי המרושע והארור. ייתכן שהייתי מופקד על עשרות עובדים ומדי פעם נאלצתי לשחרר מישהו לביתו. לא נעים אבל זה חלק מתפקידו של ראש מדור כוח אדם. יש דברים שעליך לעשות גם בניגוד גמור לרצונך. וייתכן, עם זאת, שדווקא הנייתי מזה – ועל כך אני נענש, על ההנאה, לא על הפיטורים עצמם. מכאן מסתעף זיכרון נוסף: בחורה די יפה, שני ילדים משחקים עם גור כלבים, כר דשא קצוץ וריחני שעליו אנחנו יושבים. הבחורה היא בלי ספק אשתי; כראש מדור כוח אדם רק סביר שהתחתנתי עם בחורה די יפה, וגם שיהיו לנו שני ילדים. זיכרון אמיתי, אם כן, אם כי לא ברור אם הוא דווקא שלי. חסרה בו איזו ממשות מהסוג האישי, החווייתי, כמו שאומרים.

שום דבר לא ברור, ומה שבכל זאת ברור – לא עושה רושם טוב. אם אכן מדובר כאן בהוצאה להורג, הרי צורה זו של ביצוע העונש היא מהאנושיות ביותר שיש: אף אחד לא הודיע לי מראש ובכך חסכו ממני המתנה מורטת עצבים. לא התבשרתי כלל על העונש הצפוי ובעיקר לא על מועדו. חסכו לי את כל הדרמות הלא נעימות שהן מנת חלקו של מי שהודיעו לו מתי יומת. כאן, פשוט עוזרים לך איכשהו לאבד את הזיכרון, וברגע מסוים, בלי שום הודעה מוקדמת, דופקים לך פטיש בראש. יותר טוב ככה מהמתנה של שנים באגף הנידונים למוות.

אלא שהאנשים האלה, מתוך עדינות ורגישות, הם לא יכולים לנפץ גולגולת של אדם ער. אני משער שהם ינסו לעלף אותי קודם. ורק אז להביא את

המכות הבאמת חזקות. רק כך כשאני כאילו ישן, כי הם טיפוסים עדינים. לכן הם לא ממהרים. מעדיפים להדליק עוד סיגריה. להגיע לנשימה שטחית.

אמנם אין לי תמונה ברורה לגבי האישיות המסוימת שלי, אבל את הידיים, אף שאיני יכול לראותן, אני דווקא זוכר – ידיים של עובד מקלדת וניירת. וכמעט מיותר לציין שזה כשלעצמו לא פשע.

החבר'ה סביב השולחן הגיעו לסיבוב משקאות שלישי. נראה שמצב רוחם משתפר והאומץ בלבם מתגבה. הבחור שמולי, שפניו, בכל זאת, יש בהם משהו מוכר, רוצה להדגים משהו. הוא מאגרף את ידו, מניף אותה כמו פטיש, מנחית ועוצר באוויר קצת מעל ראשי. זו היתה הדגמה של משהו, והוא חוזר ומתיישב. למרות שלא נוצר מגע בין היד לבין ראשי היתה השפעה. קשה להגדיר אותה. השיחה נמשכת, ואף שאיני מבין את השפה שלהם אני קשוב לנימה, שהיא עניינית ומתורבתת, ומסיק מסקנות: אלה כנראה אנשים משכילים, אולי אפילו מדענים. אם הם מדענים ייתכן שמדובר כאן בניסוי שמנסה לבחון השפעת חבטה בראש על משהו בהתנהגות. זה משהו להיאחז בו, לדעתי, אם זה אכן המצב; ניסוי מדעי לרוב נערך תחת בקרה כלשהי, כאן אין הפקרות ולא טקסים מיותרים.

הבחור שוב קם ומניף יד גבוה, מאגרף ומנחית. הפעם עד הסוף. ראשי הצטלל, ובצורה מדכדכת; תנועה גסה של כוח חיצוני יש לה הכשרון להחזיר אדם אל טרשי המציאות. אבל זו אינה אלא התפנקות מיותרת. החשוב הוא, שהצטללות עכורה זו שגרמה המכה שיחררה זיכרון של מעשה התעללות שמתנהל לו לאטו בחדרון סגור. שתי דמויות יש באתר, מבוגר וילד, ושתיהן שקטות מאוד; נתונות, אפשר לומר, באיזה קיפאון נקרופילי. בגיר וקטין, בשפת החוק. אני אמנם לא יודע לנקוב בשמותיהם אבל יש לי כנראה זיקה כלשהי אל אחד מהשניים האלה. אחרת למה יעלה בי זיכרון תובעני שכזה. אי אפשר להיות נייטרלי. אחד משוכני החדרון הוא אני: המבוגר שעושה, או הילד שעושים לו. אם אני נתון כעת בסד הזה, ובהנחה שיש צדק בעולם, אין ספק שהייתי המבוגר באירוע הזה. מה שנעשה שם – אני עשיתי. לא עשו לי. לא הייתי הקורבן באירוע האמור. להיפך. כתבו עלי בעיתון. אולי גם ידיעה לא כל כך קטנה. בהחלט לא קטנה. אבל בשם

אלוהים, קשה לי להאמין שאני טיפוס שעושה דברים כאלה. לא יודע מה כן עושה טיפוס כמוני, אבל בטח לא דברים כאלה. לא? כתבו על מישהו בעיתון. לא עלי. כנראה שלא. סביר שאני רק קראתי את זה, זה הכל. לא עשיתי, רק קראתי. ייתכן שאני טיפוס רגיש, ולכן ידיעה שקראתי בעיתון השפיעה עלי עד כדי זעזוע של כל עניין הזהות. וממילא רגש אשמה כזה לא אומר שום דבר. הוא זמין לכל אחד שקורא על משהו מטונף בעיתון. לא ולא; חד משמעית – כל הקשר שלי לעניין הוא שקראתי עליו בעיתון. איזו גוזמה של רגש אשם דרמטי. כאילו אני אחראי לכל דבר מטונף שקורה איפשהו. ואיזו יומרה! ממש קדוש. מושיט יד של הבנה לגרועים שבפושעים.

מוטב אם כך המכות.

וכאילו הם סביבי היו קשובים לרחשי לבי, אכן התחדשו המכות. שוב כמה חלשות. כאלה שבקושי יעירו אותך משינה. לא ראיתי מי זה. והנה אחת קצת יותר. ואז חוזר לחלשות. כנראה אותו אדם. הוא נותן סדרה, מקצב שיכול להיתפש כקוד. בהפסקות הקצרות נדמה היה לי שסוף סוף הבנתי משהו. אני מצוי בתהליך. זה לא שהם רוצים מתוך עדינות נפשם לעלף אותי לפני איזו "מכה סופית". הם מתכוונים למשהו אחר; הטקס הזה יתמשך לו עוד ועוד. זה העניין. למה לא? יש להם תפקיד לבחורים האלה. הם אמורים לשבת כאן סביבי הרבה זמן; הרי שמעתי אחד מהם אומר משהו כמו, טוב, אז נמשיך מחר? מכה אחת גדולה, קצר ולעניין – זה לא מה שהם מחפשים. הם כנראה רוצים משהו שיהיה בפרופורציה לחטא. לאיזשהו חטא. זהו, אין אחת חזקה, לא באופן הנראה לעין. אין כוונה לסגור כאן עניין.